

Цыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсальэ

1948

Federation of Caucasian Associations

Kaffed

Дунэепстэу кърал зэгохъэныгъэм и зэфэсэу 1948 гъэм тыгъэгъазэм и 10-м щыІагъэм къыщаштагъ 217 А (III) зиномер унашъомкІэ.

ЦІыф Фэшъуашэхэм Афэгъэхьыгъэ Дунэепстэу Джэпсаль

Дунэепстэу Кърал Зэгохъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэфэсым егъэІу;

Дунэепстэу цІыфыгъэм къыхиубытэрэ хэтрэ зы цІыфи зэгохъэныгъи;

мы джэпсальэр сыдигъуи янэгу кІагъэтызэ, мыщ къыщыхэщырэ цІыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ янэІэ зэрэтырагъэтырэм, фашІырэ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъогукІэ зырагъэужьынэу;

хэгъэгу кІоцІхэми дунэепстэуми кІо къэсми нахьы зыщызыужьырэ амалхэр зыфагъэшъхъэпэзэ мы зэгохъэныгъэм хэт къралхэм ежъымэ ялъэпкъхэри, яунашъо кІагъэтырэ нэмыкІрэ къралмэ ялъэпкъхэри къызэкІиубытэу, дунэепстэум и тэдэрэ чІапІи мы цІыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ къыщаштэным, лъэшэу щызэрагъэкІоным, шагъэцэкІэным фэкъудыинхэу,

цІыф фэшъуашэхэм афэгъэхьыгъэу цІыф жъугъэхэми лъэпкъхэми язэфэдэ идеал шапхъэхэр къэзыгъэуцурэ мы дунэепстэу джэпсальэр.

1-нэрэ пычыгъу

Цыф пстэури шъхъэфитэу, ялытэныгъэрэ яфэшъуашэхэмрэкIэ зэфэдэу къалъфы. Акъылрэ зэхэшIыкI гъуазэрэ яIэшъы, зыр зым зэкъош зэхашIэ азфагу дэльэу зэфыщытынхэ фае.

2-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи зэфэдэу фит мы джэпсалъэм хэт цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфигъэшъхъэпэнэу, зыщыщ расэм, ышъо, бзылъфыгъэ-хъульфыгъэу зэрэщытым, ыбзэ, ыIыгъ диным, политичнэ е нэмыкIрэ еплъыкIэу иIэм, лъэпкъэу е цIыф купэу къызыхэкIыгъэм, мылъкоу иIэм, къызыщалъфыгъэм емылътыгъэу зэхэдзынчъэу, фэгъэкIотэныгъэнчъэу.

Ащ нэмыкIэу, къэрал шъхъэфити, нэмыкIым иунашъо кIэти, зышъхъэфитыжъныгъэ (автономие) зимыIи, нэмыкIрэу зы шъхъэфитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыд фэдэрэ къэралым ицIыфэу щытми хэтрэ цIыфи зэхэдзыныгъэ фашIы хъуштэп зыщыщ къэралым иполитичнэ е юридическэ системэ е дунэепстэу къэралхэм азфагу щыриIэ статусым къыхэкIэу.

3-нэрэ пычыгъу

Псэуныр, шъхъэфитыныр, щынэгъончъагъэр хэти ифэшъуаш.

4-нэрэ пычыгъу

Хэти пщылIэу плътэ е пщIылыпIэ ибгъэты хъуштэп, сыд фэдэ шIыкIэуи пщылIыгъэр, пщылI щэн-къэщэфыныр зыми фэбдэ мыхъунэу къоды.

5-нэрэ пычыгъу

Хэти лъэшыгъэ епхьэлІэ хьуштэп, жьалымыгъэкІэ, цІыфыгъэм къемызэгъэу е
инапэ зыгъэулыиин фэдэкІэ удэзекІо, ащ фэдэ тазыр теплъхьэ хьуштэп.

6-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш тэдэрэ чІапІи цІыфэу, юридическэ лицоу кьыщалъытэнэу.

7-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи кьэрал хабзэм ипашъхьэ щызэфэд ыкІи кьэрал хабзэм
кьэухъумэныгъэхэр зэхэдзынчъэу, язэфэдэу зыфагъэшъхьэпэнэу фит. Хэти
зэхэдзынчъэу, зэфэдэу фэшъуаш мы джэпсалъэм къемызэгъэу, зэхэдз зыхэль
ІофшІашъохэми, ащ фэдэ ІофшІашъомэ сьд фэдэуи атегъэгушхонми
кьыщаухъумэнэу.

8-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ хабзэ шъхьэлэм е кьэрал хабзэм кьырипэсырэ цІыф
фэшъуашэхэр зыукъорэ ІофшІашъо кьызехъулэкІэ фитыныгъэ зилэ ухыякІохэм
зафигъэзэнэу, зыкъаригъэухъумэнэу.

9-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи лажьэ имылэу аубыти, агъэтІыси, егъэзыгъэкІэ нэмыкІрэ чІапІэ афи
хьуштэп.

10-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ифэшъуашэхэмрэ ипшъэрылхэмрэ аухэсы ыкІи ежьым
зы лажьэ кьытыралъхьэ зыхъукІэ зыми шІомылІыкІэу, зыми иунашъо кІэмытэу,

зыми имытельхъэу щыт ухыякIо шъхъэфит псэфитыр зэфагъэкIэ ыкIи нафэу илоф
ригъэплъынэу фэенэу.

11-нэрэ пычыгъу

Зы лажъэ/шIэпхъэджагъэ зытыралъхъэрэ хэтрэ цIыфи зиухыижьиным пае
зыфэныкъошт щынэгъончъагъэхэр зыщигъотынэу щыт ухыигъо нафэм икIэухэу,
къэрал хабзэм тетэу агъэкъончафэкIэ хыеу къалъытэ, мыхыяшъо къыраплъырэп.

Хэти агъэкъуанчэ хъуштэп, зешIэ лъэхъаным къэрал хабзэкIэ е дунэепстэу
хабзэкIэ шIэпхъэджагъэу амылътэщтыгъэ зы Iоф зэришIагъэм е ышIапхъэу
къащыхъу горэ зэримышIагъэм къыхэкIыкIэ. Хэти шIэпхъэджагъэ зешIэм
фэгъэуцугъэу щытыгъэ тазырым нахъыбэ тыралъхъэ хъуштэп.

12-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи и гъэшIэ унае, иунагъо, иунэ е зэрэзэрашIэхэрэ шыкIэхэм
шъхъэусыгъончъэу зыри къыхэлэбэ хъуштэп, инапэ, ыцIэ къелусэ хъуштэп. Хэти
фитыныгъэ иI мыщ фэдэ къыхэлэбэныгъэхэм къэрал хабзэкIэ
зыкъащаригъэхъумэнэу.

13-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI зы хэтрэ зы къэрали ичIыналъэ шъхъэфитэу
щызекIонэу, щыпсэунэу.

Хэтрэ цIыфи фитыныгъэ иI ежъы икъэрали ахэтэу тэдэрэ къэрали икощыкIынэу
ыкIи икIэрыкIэу къыгъээзэжьиэнэу.

14-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ ил жъалымыгъэ/лые къырахынэу зыхъурэм, нэмыклрэ къэрал ышъхъэ ригъэзынэу, шъхъэегъэзныгъэ амалхэр зыфигъэшъхъэпэнэу.

Ау ишъыпкъаплэкIэ политичнэу щымыт шлэпхъэджагъэхэм е дунэепстэу къэрал зэгохъэныгъэм имурад, ибзыпхъэхэм къемызэгърэ loфшlашъохэм къахэклырэ дэодапшъэхэмкIэ мы фитыныгъэр зыфэбгъэшъхъэпэ хъуштэп.

15-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ ил зы къэралым ицыфэу щытынэу.

Хэтрэ цыфи зицыфэу щыт къэралым шъхъэусыгъончъэу хэбгъэклы е нэмыклрэ къэралым ицыф хъунэу илэ фитыныгъэм хэбгъэны хъуштэп.

16-нэрэ пычыгъу

Зыныбжъ икъугъэ хэтрэ бзылъфыгъи хъульфыгъи фитыныгъэ ил къызыхэклыгъэ лъэпкъым, зицыфэу щыт къэралым е динэу ылыгъым къыхэклэу зы пэрыогъуи къыфэмыуцоу, фитэу къыщэнэу, дэклонэу, унагъо ышIэнэу.

Зэрэщэн-зэдэклоным фэгъэхьыгъэ зэзэгъныгъэр (нэчыхъэр), зэрэщэшт-зэдэклоштхэм ежъмэ я шъхъэфитыныгъэ шъыпкъэрэ яшloигъоныгъэ икъурэклэ агъэпсы.

Унагъуэр, цыфыбэ-лъэпкъ псэукIэм и лъэбжъэ шъхъаIэшъы, ар цыф жъугъэми къэралыми къеухъумэ.

17-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ ил ежъым иунаеу е нэмыклрэхэр илэхъэгъоу мылъку

зригъэлэнэу.

Хэтрэ цыфи шъхъэусыгъончъэу имылъку къыӀыпхы е хэбгъэны хъущтэп.

18-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи гупшысэ, зэхашӀэ ыкӀи дин фитыныгъэ иӀ. Мы фитыныгъэм къызэкӀеубытэ изакъоу е купэу, нафэу е унаеу (шъэфэу) итхъафӀорышӀэнхэр, идинкӀэ шӀапхъэхэр нэрылъэгъоу аригъэшӀэн, ыгъээзӀкӀэн фитыныгъэри.

19-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иӀ зэрэфаеу гупшысэнэу, игупшысэхэр къыӀотэнэу. Мы фитыныгъэм къыхеубытэ цыфыр игупшысэхэм фэшӀыкӀэ зыми къымыгъэгумэкӀынэу, къэралыгъо гъунапкъэхэм ямылъытыгъэу шӀэныгъэхэр, гупшысэхэр сьд фэдэрэ гъогукӀи къылъыхъон, къыгъотын, зыӀэрыгъэхъэн фитыныгъэри.

20-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иӀ Ӏэшэнчъэу, зео-бэнэнчъэу зэфэсынэу, хасэ зэхыщэнэу, зэхэщэгъэ хасэм хэхъэнэу.

Хэти зы хасэ хэхъэнэу ебгъэзы хъущтэп.

21-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иӀ занкӀэу ежъым е фитэу къыхыхыгъэ лыкӀомэ яӀэкӀэ къэралым изегъэкӀон Ӏофхэм ахэхъэнэу, ахэлэжьэнэу.

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иӀ икъэралы цыф жъугъэми Къыфызэригъэпэшрэ

амалхэр зэхэдзынчъэу, пстэуми афэдэу зыфигъэшъхьэпэнэу.

Хьыкумэт Іэшъхьэтетныгъэм илъабжъэр къэралым и цІыф жъугъэм ишІоигъоныгъ ары. А шІоигъоныгъэр къэнафэ шъэф шІыкІэм тет хэхыныгъэ фит зафэхэу е цІыфмэ яшІоигъоныгъэхэр шъхьэфит-псэфитэу къызэрэгъэлъэгъошъущт нэмыкІрэ шІыкІэхэу, зыныбжъ икъугъэ цІыф пстэуми афызэІухыгъэу, яІэІэтхэми зэфэдэ кІуачІэ яІэу, пІэлъэ гъэнэфагъэкІэ къытырагъэзэжъырэхэмкІэ.

22-нэрэ пычыгъу

ЦІыф жъугъэм зэрэщыщым елъытыгъэу хэтрэ цІыфи социалнэ къэухъумэныгъэ фэшъуаш. Къэрал кІуачІэкІэ е къэралыгъомэ язэдэІэпыІэкІэ ыкІи хэтрэ къэрал и ежъым игъэпсыкІэрэ иамалхэмрэ ялъытыгъэу хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ инапэрэ ицІыфыгъэрэкІэ гупсэфэу зэрэзиужъын ылъэкІыщт экономикэ, социалнэ ыкІи шІэнхабзэ ІофкІэ зыфэныкъошт амалхэр рагъэгъотынэу.

23-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ лэжъэнэу, фитэу иІоф къыхихынэу, зэфагъэкІэ ыкІи фэшІу амалхэмкІэ лэжъэнэу ыкІи Іофынчъагъэм къыщаухъумэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зэхэдзынчъэу зэфэдэ Іоф фэшІ зэфэдэ уасэ къыратынэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежъыри иунагъуи цІыфым фэшъошэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, ищыкІагъэ хъумэ зылыІэсышъунэу щыт сьд Фэдэр социалнэ къэухъумэныгъэхэмкІэ кІэгъэпытагъэу зы псэукІэ амал къезытын зылъэкІынэу зы лэжъэпкІэ фэшІу къыІэрыхьэнэу.

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иҭ ежъы ишыагъэ пае хасэ (профсоюз, сендикэ)

зэхищэнэу, ащ фэдэ зэхэщагъэм хэхьэнэу, хэтынэу.

24-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иҭ зигъэпэсэфынэу, ынэгу зыригъэужынэу, пстэуми афэмыдэу илэжъэгъу пӀалъэ цыф фэшъуашэ шапхъэм итэу кыфагъэпсынэу, пӀэлъэ гъэнэфагъэкӀэ илэжъапкӀи кыратызэ гъэпсэфакӀо дэкӀынэу.

25-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фитыныгъэ иҭ ежъыри иунагъуи узынчъэн, тхъэгъо фэшъуашэ иӀэу псэун пае шхыныгъо, шъуашэ, унэ ыкӀи медицинскэ ӀэпыӀэгъу ыгъотынэу. Хэти фитыныгъэ иҭ, Ӏофынчъагъэ, сымэджагъэ, фыкъуагъэ, лыгъобагъэ, шъузэбагъэ, жъыгъэ ыкӀи ежъым имыӀэшӀагъэ Ӏофыгъомэ къахэкӀэу амалынчъагъэ, тхъемыкӀагъэ кылыбсэу щытмэ къаухъумэнэу.

Ныхэмрэ сабийхэмрэ фитыныгъэ яӀ ялыеу кыкӀэлъыплъынхэу, кыдэӀэпыӀэнхэу. Зэрэщэгъэ зэлӀ-зэшъуз ибынэуи земышъхъэгъусэмэ къальфыгъэуи щэрэт, сабий пстэуми а зы социалнэ къэухъумэныгъэ амалхэр язэфэдэу афагъэшъхьапэ.

26-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цыфи фит гъэсэныгъэ зэригъэгъотынэу. Анахь макӀэмэ пэублэ ыкӀи лъэбжъэ гъэсэныгъэр ахъщэнчъэу арагъэгъоты. Пэублэ гъэсэныгъэр уимыӀэнкӀэ амал имыӀэу, егъэзыгъоу щыт. Техникэ ыкӀи ӀэшӀагъэ гъэсэныгъэр хэти физэӀухыгъэшт. Апшъэрэ гъэсэныгъэр зэхэдзынчъэу хэти физэӀухыгъэу щытын пае ежъым исэнауш (талант) елытыгъэу.

Гъэсэныгъэр цІыфым ицІыфыгъэм икЪоу зыригъэужьыным фэшІоу гъэпсыгъэу ыкІи цІыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэ шъхьаІэхэмрэ афашІырэ уасэр, лъытэныгъэр ыгъэлъэшынэм, кІигъэпытэным фэунэтІыгъэу щытын фæе.

Гъэсэныгъэм цІыфхэр ригъэгушІун фæе расэ пстэуми, лъэпкъ пстэуми, дин куп пстэуми азфагу гулъытэ, зэгурыІо, зэфэшІуныгъэ, зэныбджэгъугъэ дэлъынэу ыкІи мамырныгъэр къыухъумэным пае Дунэепстэу Къэрал Зэгохъэныгъэм ригъэкІокІырэ лъэжыгъэм зыригъэужьэу щытын фæе.

Сабиймэ арагъэгъотыщт гъэсэныгъэр зыфэдэщтыр къыхэзыхынэу фитыр, пстэуми апэрэу янэрэ-ятэрэ ары.

27-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иІ цІыф жъугъэ шІэнхабзэ псэукІэм фитэу хэхъэнэу, хэлэжъэнэу, гъуазджэр зыфигъэшъхьэпэнэу, шІэныгъэ зыужьыныгъэм хэлэжъэнэу ыкІи ар зыфигъэшъхьэпэнэу.

Хэти фитыныгъэ иІ ежъым къыгъэшІыгъэ шІэныгъэ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэшІагъэхэм мылъкоу, пкІэу, уасэу, лъытэныгъэу къапакІорэр къыфаухъумэнэу.

28-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш мы джэпсалъэм къыщыхэщырэ цІыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зэрагъэцэкІэшъунэу зы социалнэ ыкІи дунэепстэу гъэпсыкІэ системэ щыІэнэу.

29-нэрэ пычыгъу

Хэти ежъы ицІыфыгъэ фитэу ыкІи икЪоу зыригъэужьынэу амал къезытырэ цІыф

жъугъэми къэралми фишIэжъын фаеу пшъэрылъхэр иIэх.

Хэти ифэшъуашэхэр зыфигъэшъхьапэ ыкIи ифитыныгъэхэр зэрихъэ зыхъукIэ, нэмыкIми яфэшъуашэхэмрэ яфитыныгъэхэмрэ афадэн, ахэмэ лъытэныгъэ къафегъэшIыгъэн ыкIи демократичэскэ цIыф жъугъэм зэдыриIэ шэнхабзэр (этикэр), цIыф жъугъэ гъэпсыкIэр, щыIакIэр егъэшIокIоным иамалхэр къэухъумагъэ хъуным пае фэшIэу къэрал хабзэкIэ агъэнэфагъэ гъунапкъэмэ япхыгъэу щытыщт.

Сыдэуцтэуи орэхъу, мы цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфэбгъэшъхьапэ, зепхъэ хъуцтэп Дунэепстэу Къэрал Зэгохъагъэм и гурылъ-гурышIэхэмрэ ибзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) адимыштэу, апэшIуекIоу.

30-нэрэ пычыгъу

Мы джэпсалъэм къыхиубытэрэ зы хэбзэ гъэуцугъи зыгурыбгъаIо хъуцтэп мышц къыщиIотыкIыгъэ хэбзэ гъэуцугъэмэ ащыщ горэр ыIэтынэу, иукъонэу хэтрэ зы къэрали, купи, нэбгыри фитыныгъэ риты фэдэу.